

SZUMMER CSABA

LSD és más „csodaszerek”

A pszichedelikumok tündöklése, bukása és feltámadása
a nyugati kultúrában

Szummer Csaba:
*LSD és más „csodaszerek” – A pszichedelikumok tündöklése,
bukása és feltámadása a nyugati kultúrában*

© Szummer Csaba, 2016

Szakmai lektor: Szabó Attila
Szerkesztette: Illényi Balázs

Borítóterv: Tabák Miklós

HVG Könyvek
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Koncz Gábor

ISBN 978-963-304-390-5

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképezési úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., Budapest, 2016
Felelős kiadó: Szauer Péter

www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: Kedves László

Nyomás: Gyomai Kner Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Fazekas Péter

Daninak, Julinak, Nuszinak és a fiúknak

FIGYELMEZTETÉS AZ OLVASÓNAK

Saját tapasztalatom és olvasmányaim egyaránt arra figyelmeztettek, hogy az LSD és más „hallucinogén” szerek nem veszélytelenek. Használatuk megfelelő képzettségű terapeuták felügyeletét igényli. Lassan fél évszázada (az MDMA esetében három évtizede) nem képeznek azonban ilyen terapeutákat. Azt is figyelembe kell venni, hogy a pszichedelikus anyagok tudományos kutatásokon kívüli felhasználását a legtöbb országban, így Magyarországon is törvény tiltja, ezért forgalmazásuk lényegében bűnözők kezébe került. A drogdílerék által kínált anyagoknak mind az összetétele, mind pedig a töménysége kiszámíthatatlan.

Amíg a jogi szabályozás nem teszi lehetővé, hogy bárki ellenőrzött körülmények között kerülhessen kapcsolatba a pszichedelikumokkal, és fizikai, érzelmi, valamint szociális szempontból a jelenleginél lényegesen biztonságosabb körülmények között, szakszerű felügyelet mellett találkozhatson velük, érje be inkább a gyorsan bővülő szakirodalom tanulmányozásával! Az ez irányú érdeklődését pedig szentelje a terápiás, a vallási, a hospice- és az önismereti alkalmazások újbóli engedélyezésén dolgozó szervezeteknek!

Azok a próbálkozásaink [...], hogy egy „valóságos világban” éljünk, amelyet mindnyájan ugyanúgy érzékelünk, véleményem szerint a megsemmisülés szélére sodorták fajunkat. Leszek olyan vakmerő, hogy egy másik lehetőséget kínáljak.

CARL ROGERS: *A Way of Being* (Egy létezési mód)¹

[...] éber normál tudatállapotunk, vagy ahogyan nevezni szoktuk, racionális tudatosságunk csupán az egyik sajátos változata a lehetséges tudatállapotoknak, amely mellett, csupán a legvékonyabb szűrővel elválasztva, ott lappanganak a tudatosság teljesen eltérő alternatív formái. [...] A világegyetem egyetlen leírása sem lehet addig teljes, amíg ezeket az alternatív tudatosságformákat figyelmen kívül hagyja.

WILLIAM JAMES: *The Varieties of Religious Experience*
(A vallási élmény változatai)²

TARTALOM

Előszó	15
Bevezetés	19

I. RÉSZ

PSZICHEDELIKUMOK ÉS KULTÚRA: KÉMEK, HIPPIK, MŰVÉSZEK

1. Az LSD létrehozása és megjelenése Amerikában	25
Az LSD megszületik ■ A pszichedelikumok megjelenése Amerikában	
2. Kémek, művészek és pszichiáterek	34
Az LSD és a titkosszolgálatok ■ Ken Kesey és a Vidám Kópék csínytevésai ■ Cary Grant, Jack Nicholson és a Los Angeles-i pszichiáterek	
3. Timothy Leary, avagy az LSD elszabadulása	41
Találkozás a gombával ■ A „gomba népe” a Harvardon ■ Doktor Leary a csúcson ■ Az ominózus Playboy-interjú ■ Leary intelmei ■ Az LSD mint vallás ■ Leary odisszeája ■ „Mire lenne képes	

az ő pozíciójában” – az LSD és a két Kennedy ■ „Paul McCartney nagyon rendes ember” – politikai viták a Brit-szigeteken

4. A pszichedelikumok és az ellenkultúra 65
A Nyugat idegenkedése a módosult tudatállapotoktól ■
Volt egyszer egy ellenkultúra ■ Az ellenkultúra romantikus gyökerei ■
A hippimozgalom mint a harmadik nagy ébredés
5. A humanisztikus pszichológia mint „hippipszichológia”:
„csúcsmények” és a „feltétel nélküli, elfogadó szeretet” 78
„Egészen emberi” – Abraham Maslow ■ Rogers és az encounter-
mozgalom ■ A T-csoportoktól az encounter-csoportokig
6. Esalen, az ellenkultúra szellemi központja 91
Esalen és az „én évtizede” ■ Az 1965-ös év fordulópontja:
Perls Cirkusza és Schutz Repülő Cirkusza
7. Az ellenkultúra vége 102
Erőszak, gyilkosságok ■ A neokonzervatív hullám győzelme
Amerikában ■ Esalen a világpolitikában ■ Pszichedelikumok,
encounter-csoportok és a világ megváltoztatása

II. RÉSZ

PSZICHEDELIKUMOK ÉS VALLÁS: SPIRITUÁLIS KÉPZELET ÉS ENTEOGÉN EGYHÁZAK

8. Az ellenkultúra új spirituális szenzibilitása 115
LSD: bajkeverő démon, vagy a Nyugat spirituális
vérfrissítése? ■ Egy új kozmológia felé: Alan Watts
naturalista miszticizmusa ■ Az ellenkultúra mint a Nyugat
fejlődéstörténetének szakadási pontja ■ A beatnemzedék
íróinak spirituális hatása az ellenkultúrára

9. Huxley mint az ellenkultúra spirituális mentora 125
 Leary „megterése” ■ Előzmények az amerikai vallási hagyományban: transzcendentalizmus, kéjgáz és a Nyugat „tömeggyógyintézete” ■ Az örök filozófia ■ „Emberi potenciálok” ■ Az egyedi elme elhanyagolt szerepe a pszichedelikus élményben ■ Jean-Paul Sartre meszkalinélménye ■ Pszichedelikus abúzus Atlantiszon?
10. A kvázimisztikus pszichedelikus élmény és a vallási élmény mint módosult tudatállapot 140
 Módosult tudatállapotok és vallási rituálék ■ Az enteogén egyházak pozitív példája ■ Az enteogének által kiváltott élményállapot ■ A pszichedelikus élmény változatai ■ Vissza a földre: nem addiktív, de pocskék íze van
11. Hitelesek-e a pszichedelikus kvázimisztikus élmények? 159
 A misztikus írások „természetes kiválasztódása” és a kozmológiai keret fontossága ■ Spirituális víziók a laboratóriumban ■ Kétkedők: „Ersatz-miszticizmus”, azaz „nincsen benne valódi bölcsesség”
12. Spirituális víziók, avagy valóságteremtés módosult tudatállapotokban 170
 A társas valóság teremtése ■ Anakronizmus-e a vallás? – *A Pi élete* mint „Isten elegáns bizonyítéka” ■ A transzcendens élmény mint műalkotás ■ Az immediatista vallási attitűd buktatói a pszichedelikus élmény integrálásánál ■ Konklúziók

III. RÉSZ

PSZICHEDELIKUMOK ÉS TERÁPIA: AZ EZREDFORDULÓ PSZICHEDELIKUS RENESZÁNSZA

13. Pszichedelikumok és tudomány 181
 A pszichedelikus reneszánsz ■ A pszichoaktív szerek csoportosítása ■ A pszichedelikumok hatásmechanizmusa ■ A pszichedelikus élmény pszichológiai jellegzetességei: percepció, gondolkodás, érzelmek

14. Kutatások és terápiák az 1950–60-as években	186
<ul style="list-style-type: none"> A „modellpszichózis” téves elmélete az LSD-vel kapcsolatban ■ Az európai út: az LSD mint „léleklazító” terápiás eszköz ■ Az amerikai út: az LSD mint a lelket „manifesztáló” szer ■ Pszilocibinalkalmazások az 1960-as évek első felében ■ A kutatások betiltása ■ LSD helyett „holotróp” légzés ■ Perinatális mátrixok: a pszichedelikus élmények egy lehetséges értelmezési kerete 	
15. A kutatások feltámadása az ezredfordulón	196
<ul style="list-style-type: none"> MDMA: a terápiák és kutatások második hulláma az 1980-as években 	
16. Napjaink kutatásai	203
<ul style="list-style-type: none"> Etnofarmakológia és etnobotanika ■ Ajahuaszkatradíciók ■ Sámánok és brujók ■ Az ajahuaszka és a latin-amerikai enteogén egyházak ■ Gyógyszerkutatások ■ Napjaink empirikus kutatásai – szerenként 	
17. A pszichedelikumok dekriminalizálásának felvetése: kutatás, terápia, önismeret, rituális-spirituális-vallási használat, hospice-alkalmazás	221
<ul style="list-style-type: none"> Egy underground terapeuta Svájcból: Friederike Fischer esete ■ A „big pharma” és a pszichedelikumok ■ A Nutt-bizottság jelentése ■ A pszichedelikumokban rejlő tényleges veszélyek ■ A felelősségteljes droghasználat és a biztonságos környezet ■ A jogi szabályozás megváltoztatása ■ Befejezés 	
Utószó	239
Köszönetnyilvánítás	243
Irodalomjegyzék	245
Jegyzetek	261
Név- és tárgymutató	281

ELŐSZÓ

Pszichedelikus reneszánsz után pszichedelikus felvilágosodás?

A pszichedelikus kutatások sorsa egyedülálló a modern tudomány történetében. Miután a Sandoz 1948-ban elkezdte forgalmazni az LSD-t, a pszichedelikus kutatások és terápiák néhány év alatt a pszichofarmakológia és a pszichiátria legizgalmasabb területévé váltak. Ám nem sokáig tartott ez a pezsgés. Az 1960-as évek elején, mindenki számára váratlanul, a pszichedelikus szerek kikerültek az utcára. Ez pedig azt jelentette, hogy minden idők legerősebb pszichoaktív szereit – kis túlzással – boldog-boldogtalan kezdte el fogyasztani, sokszor a minimális elővigyázatossággal sem törődve.

A helyzet akkor vált igazán feszültté, amikor az LSD és „más csodaszerek” az amerikai szubkulturális forradalom, az ellenkultúra mozgalmának a középpontjába kerültek: egyetemfoglalások, tüntetések a faji egyenlőség kikényszerítésére a buszokon és az éttermekben, nemegyszer halálos áldozatokat követelő összecsapások a vietnami háború ellen, hatalmas tömegeket vonzó rockfesztiválok, újfajta spirituális érzékenység a keleti vallások és a pszichedelikus élmények összekapcsolásával, a szeretet és a természet tisztetetének hirdetése. A felfordulásoktól megrémülő *establishment* egy idő után úgy gondolta, semmilyen ár nem lehet túl magas azért, hogy a pszichedelikus szerek eltűnjenek az utcákról és a *campusokról*. Így estek áldozatául a boszorkányüldözésnek először a terápiák, majd a kutatások is.

Demetrovics Zsolt, a hazai addiktológia egyik meghatározó alakja találóan fogalmaz egy mostanában megjelent könyvben: „[...] amit nem ismerünk,

attól félünk, és tiltani próbáljuk. Csak ne higgyük, hogy a különböző kormányok a maguk bölcsességében, a racionalitás és a veszélyesség szempontja alapján döntenek el, hogy egy szer legális vagy illegális. Kulturális nyomás alapján döntenek. Nagyon ritka, hogy a racionalitás megmutatkozik egy ilyen döntésben.”²¹ Ugyanebben a könyvben pedig Szummer Csaba arra figyelmeztet, hogy „a két legtöbb halálos áldozatot követelő, rendkívül addiktív pszichoaktív anyag [...] legális. Úgy hívják őket, hogy alkohol és nikotin.”²² Valóban. Magyarországon ráadásul mintegy ötször annyian hálnak meg alkohol okozta májzsugorodásban, mint a nyugat-európai országokban. A szakemberek számára nyilvánvaló, hogy a politikai döntéshozók egyelőre képtelenek racionálisan viszonyulni a pszichoaktív szerekhez.

Európa és az egész nyugati világ legfigyelemreméltóbb drogpolitikája a hollandoké, amely a függőkre *betegként* tekint, nem bűnözőként, a rendőrség pedig erőit a valóban veszélyes drogokra irányítja. Nálunk ezzel szemben nincs következetes állami drogstratégia, a túcsereprogramok a politikai indíttatású pánikkeltés áldozataivá váltak, a bűnüldözés pedig, ha nem is túl lelkesen, de törvényi kötelezettségének eleget téve hajkurássza a marihuánafogyasztókat. Paradox módon a bizonytalan eredetű és összetételű dizájnerdrogok elterjedése közben aggasztóan emelkedik. A „herbálfű”, az egyik legalattomosabb, legveszélyesebb és legolcsóbb drog fogyasztása néhány év alatt népbetegséggé vált, *a mélyszegénység kultúrájának része* lett, ami mellett még a rendkívül elterjedt és veszélyes alkoholfogyasztás problémája is kezd eltörpülni.

Tudományos téren ugyanakkor egyértelmű a fejlődés. Ennek itthoni jele, hogy három hazai egyetem (a Debreceni Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem) – e könyv szerzőjének kezdeményezésére – megalapította a *Journal of Psychedelic Studies*. Ez az első ilyen témájú szaklap a világon 1981 óta, amely nevében is nyíltan felvállalja a pszichedelikumokat. Egy másik fontos fejlemény, hogy a Debreceni Egyetemen folytatott vizsgálatainkkal áttörést értünk el az endohallucinogének élettani hatásainak kutatásában világviszonylatban is. További vizsgálatainkkal igyekszünk megismételni az endocannabinoidok ugyancsak magyar sikertörténetét. Ezek a mozzanatok, más szerencsés személyi és intézményi változásokkal kiegészülve, olyan reményekkel kecsegtetnek, hogy Magyarország visszaszerezheti azt a pozíciót, amelyet – Szára

Istvánnak köszönhetően – az 1950-es évek második felében betöltött a világ pszichedelikus kutatásaiban. Az elmúlt évtizedben a magyar kutatók között a téma igényeinek megfelelő erős multidiszciplináris kapcsolatok szövődtek a pszichofarmakológia, a pszichiátria, az antropológia, a filozófia és a pszichológia összekapcsolódásával, finn és norvég egyetemi kutatóhelyek bevonásával.

Világméreteken pedig a pszichedelikus *reneszánsz* helyett lassan már a pszichedelikus *felvilágosodás* korszakáról beszélhetünk, a kutatások szinte hétről hétre válnak intenzívebbé és kiterjedtebbé. Évente 4-5 jelentős, és 10–15 kisebb nemzetközi konferenciát rendeznek a témában. (Úgy vélem, minden reményünk megvan arra, hogy egy, legfeljebb két éven belül Budapest is hasonló rendezvénynek adjon otthont a pszichedelikus szcénában.) Külföldön még egyértelműbb a változás. Újra megjelentek humán vizsgálatokról szól kutatási beszámolók a *Nature*, a *Science*, a *The Lancet* és más vezető szakmai lapok hasábjain is. A Harvard, a Johns Hopkins vagy a Los Angeles-i Kaliforniai Egyetem orvosi karain tehát már elkezdődött a pszichedelikus felvilágosodás, ahogyan a jelentős európai pszichofarmakológiai intézetekben is. Világszerte ígéretes kutatások folynak Bristoltól Szentpétervárig, Ausztráliától Brazíliáig.

A szakmai légkör azonban még mindig nem ideális, különösen Magyarországon nem az. Saját pszichedelikus kutatásaim és szakmai ismeretterjesztő munkám súlypontja ennek megfelelően továbbra is külföldön van. Hazai kollégáim meglehetősen idegenkedve szemlélik pszichedelikus kutatásaimat; hasonló távolságtartásba ütközöm akkor is, amikor szakmám jeles képviselőit és döntéshozóit szólítom meg, akik empirikus adatok helyett leginkább ideológiai hatások alapján próbálnak tájékozódni.

Elgondolkodtató, hogy milyen mélyről jövő, már-már zsigeri a pszichedelikus kutatásokkal szemben kialakult ellenérzés. Miközben egy aneszteziológus a legcsekélyebb mértékben sem teszi kockára szakmai reputációját, ha a – *nota bene*, a pszichedelikumoktól eltérően – magas addiktív potenciállal rendelkező narkotikumok kutatásával foglalkozik, addig egy pszichiáter vagy pszichológust továbbra is bizalmatlanul méregetnek, ha netán pszichedelikus kutatásokra adja a fejét. A zsigeri elfogultság miatt időnként szakemberek sem képesek különbséget tenni „gettószemét” és „szakramentum” között. Az indiánok által szent tanító növényként tisztelt ajahuaszkát pél-

dául a hivatalos intézmények angol elnevezéssel „kábitószerként” klasszifikálják. (Franciaul is hasonlóan pejoratív a besorolás: „stupéfiant”, azaz kábító, tompító, bódulást okozó szer.)

Szummer Csaba könyvei és tanulmányai jelentős szerepet játszanak a pszichedelikumokra vonatkozó tudományos felfedezések hazai, elsősorban társadalomtudományi recepciójában. Pléh Csaba két évvel korábban „a hazai alternatív pszichológiai közbeszéd” egyik meghatározó alakjaként méltatta az *Élet és Irodalom* hasábjain az elmúlt negyedszázad pszichológiatörténetében.³ Szummer Csaba a pszichedelikumokat mint a pszichológia és a filozófia egyik legérdekesebb vizsgálati eszközét, kutatási tárgyát és mint eszméletörténeti-kultúrtörténeti jelenséget mutatja be.

Az *LSD és más „csodaszerek”* előző könyve, a *Pszichedelikumok és spiritualitás* folytatásának tekinthető. A spiritualitás továbbra is fókuszban van, azonban a szerző elmélyed a kor – óh, azok a hatvanas évek! – varázslatosan színes kulturális világának az ábrázolásában, és kiegészíti vizsgálódásait a mai terápiás alkalmazások bemutatásával is. A könyv komoly kutatásokon alapuló filozófiai, pszichológiai és eszmetörténeti anyagot sűrít össze. A szerző a nagyközönség számára is befogadhatóan, élvezetes stílusban tárja fel az LSD és a pszichedelikumok titkait.

A kötetet azért is ajánlom nyugodt szívvel, mert józan pragmatizmus-sal, kiegyensúlyozottan tárgyalja a pszichedelikumok sokat vitatott témáját, elkerülve mind a csodavárás Szkülláját, mind pedig az irracionális félelmek Kharübdiszét. A mai törvényi szabályozás mellett a jövő pszichonautáinak a lélek belső tengerein való szabad hajózás helyett egyelőre be kell érniük azzal, hogy energiáikat és figyelmüket – amint Szummer Csaba írja – „a terápiás, vallási, hospice- és önismereti alkalmazások újbóli engedélyezésén dolgozó szervezeteknek” szenteljék.

Debrecen, 2016. október 26.

FRECSKA EDE,
a Debreceni Egyetem Pszichiátriai Tanszékének vezetője
és a *Journal of Psychedelic Studies* főszerkesztője

BEVEZETÉS

E könyv fókuszában a pszichedelikumok, vagy ahogyan a pszichiáterek és addiktológusok – némiképpen félrevezető módon – nevezik őket, „hallucinogén” szerek állnak. Fél évszázaddal ezelőtt – írja Roger Walsh és Charles Grob a pszichedelikus témájú kutatások nagy öregjeinek tanulmányaiból szerkesztett kötetük előszavában – „emberek tízmilliói használták a pszichedelikumokat; és még ma is milliók használják őket – olykor nagy körültekintéssel és spirituális célzattal, máskor felelőtlenül és veszélyesen [...]. Kedvező vagy kevésbé kedvező módon, de a pszichedelikumok hatottak a kultúrára és az ellenkultúrára, a művészetekre és a zenére, a tudományra és a pszichiátriára, és segítettek katalizálni az olyan mozgalmakat, mint a béke-mozgalom vagy a civil jogokért folytatott küzdelmek.”¹

Az 1970-es évek második felétől ugyanakkor a pszichedelikumok vonzereje radikálisan csökkent. Napjainkban mintegy 35 millióra tehető azon amerikaiak száma, akik életükben találkoztak már valamilyen hallucinogénnel, ebből 25 millióan az LSD-vel. Míg az 1960-as években a pszichedelikumok fogyasztása az életforma gyökeres megújításának ígéretével kapcsolódott össze milliók számára, ma már elenyészően kevesen kísérleteznek ezzel.

Miért fontosak hát számunkra *ma* a pszichedelikumok?

Meggyőződésem, hogy ezek az intenzív hatású pszichoaktív anyagok értékes ismeretekhez juttathatnak bennünket fajunk egyik legnagyobb

képességével, a képzelőerővel, és általában az emberi elme működésével kapcsolatban, és ami még lényegesebb: fontos terápiás lehetőségeket tartogatnak számunkra. Ezenkívül érdekes lehetőségekkel kecsegtet a spirituális-vallási, valamint önismereti célú felhasználásuk is.

A pszichedelikumok iránti elméleti érdeklődésem viszonylag új keletű. 2009-ben elkezdtem anyagot gyűjteni egy humanisztikus pszichológiáról szóló cikkhez, amely az 1960-as évek ellenkultúrájának kontextusába állította Carl Rogers és Abraham Maslow munkásságát. Mivel az ellenkultúra és a hippikultúra egyik kultikus témája a pszichedelikumok fogyasztása volt, kíváncsiságból megnéztem, hol tartanak ma az LSD-vel, az ellenkultúra démonizált szimbólumával és más pszichedelikumokkal kapcsolatos kutatások.

Némi csodálkozással fedeztem fel, hogy kisebbfajta reneszánsz bontakozott ki ezen a területen. Rájöttem, számos kutató véli úgy, hogy három-négy évtizedes moratórium után itt az ideje, hogy újra nekivágjunk a vizsgálatoknak, és megpróbáljuk pontosan feltérképezni e különös anyagokban rejlő lehetőségeket – immáron józanul: az ellenkultúra és a hippik túlzásai és csodavárása nélkül, felmérve a fogyasztással járó egyéni és társadalmi kockázatokat is. Ez inspirált arra, hogy egy évvel később, 2010 vége felé életre hívjam a *Multidisziplináris Társaság a Pszichedelikumok Kutatásáért* civil szervezetet. Számos kiváló kutató és terapeuta csatlakozott a társasághoz, köztük Frecska Ede, a pszichedelikumok kontraindikációinak, valamint az ajahuaszka pszichofarmakológiájának nemzetközi hírű szakértője; Máté Gábor, a Kanadában élő, nálunk is jól ismert addiktológus, ajahuaszka- és ibogainterapeuta; Móró Levente, aki 2003 óta nagy szakértelemmel működteti a Magyar Pszichedelikus Közösség weblapját;² Klein Sándor, a hazai humanisztikus pszichológia és vezetéspszichológia egyik megteremtője; valamint Kapócs Gábor, a kiváló kórházigazgató és korábbi egészségpolitikus, a *LAM (Lege Artis Medicinae)* című orvosi folyóirat alapítója.

2013-ban Móró Leventével, egy négy évvel korábbi kutatásához kapcsolódva, új vizsgálatokba kezdtünk a Károli Gáspár Református Egyetemen hallgatóim bevonásával, és az elmúlt években rendszeresen tartottam előadásokat a „hallucinogén” szerek kulturális és lélektani vonatkozásairól. 2014 tavaszán a Magyar Pszichológiai Társaság nagygyűlésén adtam elő Marosvásárhelyen a pszichedelikumok és a vallásos képzelőerő kapcsolatáról. Az előadás után odajött hozzám egyik bájos kolléganóm, és közölte, bár

figyelemre méltónak találta mondandómat, tanítványait féltené egy ilyen előadástól. Megnyugtattam, hogy minden esetben ki szoktam térni arra, miért nem javasolom zömmel fiatalokból álló hallgatóságomnak e „tiltott gyümölcsök” élvezetét, amelyek fogyasztásakor az esetleges kockázatok nem állnak arányban a várható nyereségekkel. Az intellektuális tisztesség kedvéért azonban most hozzá kell tennem: a káros hatások nagyobbik része – ironikus módon – magából a tiltásból fakad. Hogy Karl Krausnak a pszichoanalízisről elhíresült bonmot-ját parafrazeáljam: a pszichedelikumokkal szembeni boszorkányüldözés olyasvalami, ami terápiának képzeletét, holott éppen az betegíti meg minket.

Ha a politikusok még nem is, a szakemberek már egyre világosabban látják: nem a mostani differenciálatlan tiltás a járható út. Az addiktológusok mind gyakrabban figyelmeztetnek: az elmúlt években a fogyasztókra zúduló dizájn drogokhoz képest a klasszikus pszichedelikumok, így az LSD, a pszilocibin, a meszkalin vagy az ajahuaszka, meglehetősen ártalmatlan eszközök. Kutatótársaim jelentős hányadával együtt úgy vélem, hogy pszichedelikuscentrumokban, bentlakásos vagy ambuláns körülmények között lenne helyénvaló az alkalmazásuk, vagyis „civilieknek” még receptre sem lenne szabad engedélyezni a forgalmazást. Az ezzel kapcsolatos érvekre és ellenérvekre a könyv végén térek majd ki részletesen.

Meggyőződésem, hogy a jelenlegi szigorú tiltás, amely a fontos pszichoaktív anyagok tekintetében nem tesz különbséget a rekreációs célú abúzus és az ettől eltérő, „értelmes” felhasználási módok (terápia, önismeret, spirituális élmények, hospice-alkalmazás, tudományos kutatás) között, nem indokolt, és már nem is tartható fenn sokáig. A könyv nem titkoltan azzal a szándékkal íródott, hogy meggyőzze minderről az olvasót, egyúttal azonban felhívja a figyelmét a pszichedelikumokkal való visszaélés, a felelőtlen droghasználat veszélyeire is.

A pszichedelikumok mágikus vonzerejét mindaddig nem lehet megérteni, amíg nem vizsgáljuk meg a pszichedelikus élmények és fantáziák spirituális-vallási vonatkozásait. Erre tettem kísérletet 2015 nyarán megjelent könyvemben, a pszichedelikumokról írt első magyar nyelvű monográfiában, a *Pszichedelikumok és spiritualitás*ban.³ Jelen kötet magában foglalja ezzel

kapcsolatos eredményeimet, egyúttal jelentős mértékben kiegészítem ezeket kultúrtörténeti összefüggésekkel, elsősorban az ellenkultúra és az 1960-as évek hippikultúrája korával, továbbá összefoglalom a pszichedelikumokkal kapcsolatos mai kutatásokat, különös tekintettel a terápiás felhasználásokra. A vallási-spirituális-mitikus fantáziák és élmények pedig eszmetörténeti és ismeretelméleti kérdések egész sorát vetik fel.

Nem túlzás azt állítani, hogy a pszichedelikus élmények alapjaiban kérdőjelezik meg a valóságról alkotott képünket, amelyet az elmúlt négy évszázadban egyre fokozódó mértékben a természettudományok világképe határozott meg. Másképpen kifejezve: a spirituálisélmény-lehetőségek, amelyeket a pszichedelikumok – jóllehet, olykor csalóka módon – megnyitnak számunkra, a létezőkről és magáról a Létről alkotott legmélyebb meggyőződéseinket kérdőjelezik meg. Ezért is teszek olykor eszmetörténeti kitérőket, néhol pedig ismeretelméleti-filozófiai fejtegetésekbe bocsátkozom. Akiktől azonban távol állnak az elméleti megközelítések, bátran átlapozhatják a vonatkozó alfejezeteket.

I. RÉSZ

PSZICHEDELIKUMOK ÉS KULTÚRA: KÉMEK, HIPPIK, MŰVÉSZEK

A pszichedelikumoknak minden bizonnyal drámai, potenciálisan akár forradalmi hatásuk van az emberi tudatra és a társadalomra. Hogy miféle hatásokról van szó, az az 1950-es, 1960-as években vált nyilvánvalóvá a Nyugat számára.

ARTHUR VERSLUIS: *American Gurus: From
Transcendentalism to New Age Religion* (Amerikai guruk:
A transzcendentalizmustól a New Age-ig)¹